

Handlingsplan hedersrelaterat våld och förtryck

Antagen av: Humanistiska nämnden 2022-10-11, § 65. HN 2022/51
Dokumentkategori: Styrdokument
Dokumenttyp: Handlingsplan

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Syfte	2
3. Övergripande mål	2
3.1 Målgrupp.....	3
4. Hedersrelaterat våld och förtryck	3
4.1 Det hedersrelaterade våldets uttryck	3
4.2 Religionens betydelse	3
4.3 Familjepyramiden.....	4
4.4 Svenska samhällets betydelse.....	4
4.5 Barn- och tvångsäktenskap	5
4.6 Kvinnlig könsstympning	6
5. Särskilt utsatta grupper.....	7
5.1 HBTQ och heder	7
5.2 Funktionsnedsättning	7
6. Ansvar och samverkan.....	8
6.1 Kommunens ansvar	8
6.2 Region Sörmlands ansvar	10
6.3 Polisens ansvar	11
6.4 Åklagarmyndighetens ansvar	11
6.5 Samordning och samverkan	11
7. Anmälningsskyldighet	12
8. Skyldighet att utreda ansökningar om skydd och stöd från personer som inte är bosatta i Trosa kommun	12
9. Förebyggande arbete.....	13
10. Stöd i Trosa kommun.....	13
11. Resultatmål	13

1. Inledning

Hedersrelaterat våld och förtryck förekommer i många olika delar av världen. I Sverige har det länge funnits en föreställning om ett "vi" och ett "dom", som om att det är ett problem som inte gäller oss i Sverige. Hedersrelaterat våld och förtryck måste emellertid ses som ett samhällsproblem eftersom det är något som drabbar personer som lever i Sverige. Det drabbar personer som fötts här och vuxit upp i Sverige och som måste garanteras samma rättigheter som alla andra.

I Sverige har vi på många sätt ett individbaserat samhälle där självförverkligande, individuella behov, valfrihet och personlig utveckling värderas högt, men där också mycket eget ansvar läggs på den enskilde individen. I kulturer där hedersrelaterat våld och förtryck förekommer är familjen den minsta enheten i samhället. Individen står inte för sig själv utan identifieras genom sin tillhörighet till familjen eller släktgruppen. Det innebär att individen har ett ansvar för den större gruppens välbefinnande, socialt och materiellt. Individen får också sitt stöd, beskydd och känsla av tillhörighet genom kollektivet. Varje individ representerar gruppen utåt och alla beslut måste vara för det gemensamma bästa vilket innebär att personliga önsningar och ambitioner får stå tillbaka till förmån för kollektivet. Gruppen kan alltså ses som en garanti för individen att få trygghet och överlevnad, men garantin medför samtidigt en rad skyldigheter för individen med allvarliga konsekvenser som följd om individen inte lever upp till skyldigheterna. Med anledning av förändrad lagstiftning och andra viktiga omständigheter kan handlingsplanen komma att revideras av nämnden kontinuerligt.

2. Syfte

Syftet med Humanistiska nämndens handlingsplan är att säkerställa att anställda inom socialkontoret, förskola och skola ska ha god kännedom om hedersrelaterat våld och förtryck. Kunskapen ligger till grund för att förebygga våldet och förhindra upprepning. De som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska ges adekvat stöd och hjälp utifrån behov. Kompetensen ska öka inom nämndens ansvarsområden, arbetet ska utvecklas, samordnas och genomföras och ske i enlighet med lagstiftning och styrdokument.

3. Övergripande mål

Det övergripande målet är att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra i Trosa kommun. Våldsutsatta ska erbjudas råd, stöd och hjälp av god kvalitet. Genom samverkan och samarbete mellan myndigheter och organisationer ska arbetet utvecklas och resurserna användas optimalt.

Kunskaps- och kompetensnivån ska vara hög och anpassad till verksamheternas inriktning och innehåll. Detta gäller alla verksamheter inom nämndens ansvarsområden och dess samverkansparter inom kommunen.

3.1 Målgrupp

Handlingsplanens målgrupp är de vuxna kommuninvånare som är eller har varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt barn och ungdomar som upplever och/eller upplevt hedersrelaterat våld och förtryck.

4. Hedersrelaterat våld och förtryck

4.1 Det hedersrelaterade våldets uttryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig olika uttryck. Det kan handla om flickor och som måste gå direkt hem efter skolan, som inte får vara med på lektionerna i alla skolämnen eller som inte får välja sina vänner. Det kan också röra sig om pojkar som måste bevaka sina systrar varje dag i skolan, eller om unga kvinnor och män som inte får ha kärleksrelationer och sexuella relationer. Vidare kan det handla om unga personer som förmås eller tvingas att gifta sig mot sin egen vilja med någon som familjen eller släkten valt ut. De som bryter mot familjens normer och värderingar riskerar att bli bestraffade. De kan bli utfrysade, hotade och misshandlade. För en del medför ett ställningstagande mot familjens normer och värderingar så stora risker att de måste lämna sina familjer och i vissa fall helt och hållet bryta med dem. Även äldre kvinnor kan utsättas för detta våld och förtryck på olika sätt, vilket ofta kan ta sig uttryck i våld i nära relation.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket kännetecknas bland annat av att det oftast är kollektivt utövat eller sanktionerat, att kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och att valet av partner inte är individens eget val utan en angelägenhet för familjen eller hela släkten. Våldet och förtrycket drabbar såväl flickor och kvinnor som pojkar och män och både män och kvinnor kan vara förövare. Ibland är en och samma person både utsatt och förövare, detta gäller inte minst pojkar och unga män.

På detta sätt skiljer sig hedersrelaterat våld och förtryck mot exempelvis mäns våld mot kvinnor. I och med att det hedersrelaterade våldet är sanktionerat av exempelvis en hel familj eller en hel klan är offret mer utsatt. Den som utför själva våldshandlingen har oftast brett stöd i gruppen till skillnad från att mäns våld mot kvinnan nästan alltid fördöms av övriga familjemedlemmar.

4.2 Religionens betydelse

Inom forskningen råder idag en relativ enighet om att hederskultur inte är kopplad till någon specifik kultur eller religion. Det rör sig snarare om ett system format av normer och värderingar som kan existera även i icke-religiösa sammanhang. Hederskulturer återfinns i hela världen men tenderar vara mer

förekommande bland människor med ursprung från de regioner som ligger i ett bälte från Nordafrika genom Mellanöstern till Centralasien och den Indiska subkontinenten. Det händer att den som utövar våld dock utnyttjar sin religion till att förstärka och försvara förtrycket.

4.3 Familjepyramiden

Familjerna som de utsatta unga och deras anhöriga lever i kan liknas vid en pyramid. Högst upp i toppen av pyramiden befinner sig fadern eller en ställföreträdande manlig släkting som har den avgörande makten inom familjen. Pappan är familjens representant utåt. I dessa patriarkala familjetyper ingår även slakten, t ex tillhör både mammans och pappans föräldrar familjen, vilka står under pappan i pyramiden och underst i detta hierarkiska system befinner sig flickorna.

I samhällen som domineras av patriarkala familjer har mannen en mycket mer framträdande och överordnad roll än kvinnan. Detta är även tydligt i barnens uppfostran där pojkarna får mer frihet och större rättigheter än flickorna. Flickorna måste förhålla sig till sina bröder och samtidigt anpassa sig till krav från slakten och pappan.

I denna typ av utvidgad familj har barn och föräldrar inte bara ansvar och skyldigheter mot varandra utan även mot en större krets av släktingar. Eftersom familjen är den avgränsade enhet som ansvarar för medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet blir mycket få saker en familjemedlems enskilda angelägenhet.

Mannens heder är först och främst kopplad till hans egen förmåga att försörja och beskydda familjen. Kontrollen av kvinnans/personens sexualitet betraktas som nödvändig för att denne ska bli framgångsrikt gift med hänsyn till familjens heder. Detta gäller även hbtq-personer som genom att inte leva enligt heteronormen brutit mot hederskodex som finns i många familjer och grupper och därmed påfört skam på gruppen.

Ett giftermål kan medföra både ekonomiska och andra konsekvenser för den utvidgade familjen. Därför hanteras frågan om äktenskapspartner som en familjeangelägenhet, vanligtvis av den man som ansvarar för familjen. I den utvidgade familjen är man i första hand en familjemedlem och i andra hand en enskild individ. Gruppens framgång och lycka är viktigare än den personliga.

Samtidigt har forskning framförallt i Storbritannien visat på att modern i familjen har haft en mer framträdande och pådrivande roll i det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

4.4 Svenska samhällets betydelse

Att flytta till ett nytt land medför många svårigheter, särskilt för familjer med

bakgrund i en starkt patriarkal och konservativ kontext som flyttar till Sverige där individer har starka rättigheter. Att komma till något annorlunda kan leda till att behovet av att bevara den egna gruppens identitet växer. Det kan även leda till förändringar i maktbalansen inom familjen, då barn ofta lär sig språket snabbare och har lättare att integreras i samhället genom skolan. Då fäder tidigare haft rollen som ansiktet utåt för familjen samt att de vuxna blir beroende av barnens språkkunskaper i relation till myndigheter kan föräldrarnas förlust av auktoritet leda till restriktioner från familjen som inte varit nödvändiga i ursprungslandet. Även att barnen blir mer medvetna om sina rättigheter kan leda till att föräldrarnas behov av kontroll ökar. Utöver den egna familjen kan den utökade familjen, utomlands och i Sverige, också kräva att familjen ska bevara traditioner och värderingar för att inte medföra ryktesspridning som skadar hedern.

4.5 Barn- och tvångsäktenskap

Barn- och tvångsäktenskap kan antingen ske genom tvång eller att den unge till exempel genom påtryckningar förmås att gifta sig mot sin vilja. Barnäktenskap gäller för individer under 18 år. Den 1 juli 2014 trädde ny lagstiftning mot äktenskapstvång i kraft, vilket innebär att det både är straffbart att tvinga någon att gifta sig och att pressa någon att gifta sig mot sin vilja. Även försök och förberedelse till äktenskapstvång är kriminaliserat i och med den nya lagstiftningen, liksom att lura någon att resa utomlands i syfte att han eller hon ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande.

Möjligheten för barn att få dispens för att gifta sig har tagits bort i och med den nya lagstiftningen och möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap har begränsats till fall där det finns synnerliga skäl. Det gäller även utländska fullmaktsäktenskap. Äktenskap som ingås utan att parterna är samtidigt närvarande krävs det numera synnerliga skäl för ett erkännande.

Från och med januari 2019 gäller ytterligare skärpt lagstiftning som innebär ett förbud mot att erkänna utländska barnäktenskap. Förbudet gäller oavsett vilken anknytning till Sverige som personerna hade när äktenskapet ingicks eller hur gamla de är när frågan prövas av en myndighet. Om minst en av personerna fortfarande är ett barn vid prövningen ska det aldrig gå att göra undantag från förbudet.

För att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck infördes nya lagar från den 1 juli 2020. Bland annat införs i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, ett utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas. Utreseförbud beslutas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Ett utreseförbud ska kunna utgöra både hinder mot att utfärda pass samt skäl för att återkalla pass. Det ska även vara straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud.

Enligt internationella studier är konflikter om giftermål och val av äktenskapspartner ofta orsaken till att unga personer utsätts för hedersrelaterat våld. En svensk studie har visat att en vanlig orsak till att framför allt flickor och unga kvinnor hade omhändertagits på grund av hedersrelaterat våld, var att de inte själva fick välja partner och att de kände sig hotade om de inte följde familjens krav.

Homo- och bisexuella personer samt transpersoner löper en särskilt hög risk för att giftas bort mot sin vilja, eftersom det ses som ett sätt att kontrollera och förhindra att de lever ut sin sexualitet eller könsidentitet.

Barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning är också en särskilt sårbar grupp när det gäller utsatthet för barn- och tvångsäktenskap. För denna och ovanstående grupp se avsnittet; Särskilt utsatta grupper.

4.6 Kvinnlig könsstympning

Med kvinnlig könsstympning avses ingrepp som innebär att större eller mindre delar av de yttre kvinnliga könsorganen avlägsnas eller skadas utan att det finns någon medicinsk grund för ingreppet. Orsakerna till att könsstympning utförs är olika, i vissa områden används religion som en anledning, i andra ses övergreppet som en initiationsrit som ingång till vuxenvärlden samt att könsstympning används för att minska kvinnlig sexualdrift. Gemensamt för de som utövar könsstympning är att det sker inom kvinnornas sfär, det är främst kvinnor som upprätthåller traditionen i form av planering och beslut samt att många kvinnor utför övergreppet. Av stor vikt för könsstympningens förekomst är det sociala trycket att upprätthålla hedern genom oskuld och renlighet. Det finns även familjer som tar avstånd från traditionen.

I Sverige är könsstympning olagligt. Inom forskningen finns det olika uppfattningar om huruvida könsstympning ska ses som en del i hedersrelaterat våld och förtryck. Trosa kommun har valt att inbegripa könsstympning i sitt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Det är oftast flickor i 4-14-årsåldern som könsstympas, men även spädbarn könsstympas och ibland även vuxna kvinnor som ska gifta sig, som är gravida med sitt första barn eller som just fött sitt första barn. Könsstympning av flickor och kvinnor förekommer bland annat inom kristna och muslimska grupper i cirka 30 länder i Afrika, i vissa länder i Mellanöstern, exempelvis i mindre grupper i Kurdistan, och i vissa länder i Asien. Det är dock viktigt att betona att könsstympning kan förekomma i stora delar av världen.

Hederskultur utmärks bland annat av att ansvaret för att upprätthålla familjens heder och kontrollera de kvinnliga medlemmars sexualitet är kollektiv. Det är ett kollektivt intresse att främja skyddandet av de kvinnliga familjemedlemmarna oskuld. Könsstympning kan därför ses som en av flera kontrollmekanismer som historiskt/traditionellt sett använts för att upprätthålla oskuldsnormer och då blir kopplingen till hedersrelaterat våld och förtryck tydligt.

Svenska myndigheter har ansvar både för att ge ett professionellt bemötande, vård och omsorg till flickor och kvinnor som är könsstympade och för att förebygga könsstympning genom att uppmärksamma flickor som riskerar att utsättas för detta. Enligt Socialstyrelsens kartläggning från 2015 uppskattas ca 38 000 flickor och kvinnor i Sverige leva med konsekvenserna av könsstympning

5. Särskilt utsatta grupper

5.1 HBTQ och heder

Homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner kan vara särskilt utsatta i ett hedersrelaterat sammanhang eftersom det ofta är otänkbart med något annat än en heterosexuell relation. Det kan finnas ett totalt tabu kring hbtq-frågor i familjer och sammanhang som präglas av hedersnormer. Om en familj får veta att en son eller dotter är homosexuell, bisexuell, trans- och/eller queerperson kan kontrollen hårdna och ta sig mer våldsamma uttryck. De utsatta kan bli utstötta eftersom de uppfattas som en så stor skam för familjen och släkten.

Många unga hbtq-personer är väl medvetna om att deras sexualitet är förbjuden utifrån hedersnormer och kan känna skam och skuld över att de gör sina föräldrar besvikna. Det finns också en risk att de själva tänker att de är sjuka eller syndiga om de alltid har fått höra att homo- och bisexualitet är sjukt och syndigt. Många av dessa unga utsätts för så kallade omvändelseförsök, det vill säga att deras föräldrar eller andra släktingar försöker "omvända" dem till att bli heterosexuella. Sådant kan till exempel ske genom att de unga tvingas genomgå en religiös ritual för att "botas" och/eller tvingas resa till släktens ursprungsland för att träffa en religiös ledare eller för att man ska hitta en lämplig partner av motsatt kön till dem.

5.2 Funktionsnedsättning

Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld är en mycket sårbar och svårupptäckt målgrupp. Sårbar för att de ofta är i beroendeställning till den/dem som utövar våldet samt har en annan referensram kring vad som är önskvärd eller acceptabel behandling. Svårupptäckt då det hedersrelaterade förtrycket och våldet tar sig andra uttryck, dock med förödande konsekvenser för den unge.

Den hedersrelaterade värdegrunden bygger på kontroll av framförallt kvinnors sexuella beteende, där ett fokus ligger på bevarandet av kvinnans oskuld. Detta gäller även för personer med funktionsnedsättning. För personer med intellektuell funktionsnedsättning kan hedersrelaterade normer och begränsningar ta sig andra uttryck och få andra konsekvenser.

Till skillnad från ungdomar utan funktionsnedsättning behöver familjer till dessa ungdomar inte alltid agera aktivt för att kontrollera och bestraffa. Genom att exempelvis inte bistå den unge med praktiskt stöd så som att skjutsa till kompisar, anmäla sig till aktiviteter, söka LSS-insatser m.m. begränsar föräldrarna den unge och dennes tillvaro. Även bestraffningen kan vara passiv på så sätt att personen exempelvis inte får sin medicin, inte får gå till skolan trots skolplikt och inte får hjälp med att gå på toaletten.

Till skillnad från ungdomar utan funktionsnedsättning som ofta blir tvingade eller övertalade till att ingå ett äktenskap, så vilseleds många gånger ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning in i äktenskap. Det kan ske genom att lägga fokus på bröllopfesten där den unges förståelse av ett äktenskap blir lika med bröllopfest. Det kan också ske genom att förmedla till den unge att han/hon kommer att bli "normal" och "som alla andra" i familjen om de gifter sig. Vilseledande till äktenskap innebär att den unge tackar ja till att ingå äktenskap utan att egentligen veta vad det innebär. Dessutom har personer med intellektuell funktionsnedsättning har svårt att veta hur han/hon ska bete sig och vad han/hon får eller inte får göra. Dessa ungdomar saknar dessutom den kognitiva förmågan att leva ett så kallat dubbelliv och har svårt att se konsekvenser av sitt agerande. Den unge kan exempelvis berätta för sina föräldrar att han/hon skaffat en pojkvän/flickvän, vilket i ett hedersrelaterat sammanhang kan få förödande konsekvenser för den unge. Särskild uppmärksamhet bör riktas på de som har beslut om personlig assistans som vårdas av föräldrar och släktingar där man kan misstänka att det kan finnas ett hedersrelaterat våld och förtryck.

6. Ansvar och samverkan

6.1 Kommunens ansvar

Socialtjänstens ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att alla som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 2 § SoL), såsom omsorg, vård och service, upplysningar, råd, ekonomisk hjälp och annat bistånd (3 kap. 1 § SoL). Socialtjänstens ansvar regleras i Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Det är en ramlag som ger kommunerna relativt stor frihet att anpassa verksamheten efter de lokala förutsättningarna. Den 1 juli 2007 skärptes socialtjänstlagen i syfte att tydliggöra kommunens ansvar för att ge stöd och hjälp till brottsoffer (5 kap. 11 § socialtjänstlagen). Ändringarna innebär att kommunen särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp, inom detta fält ryms det hedersrelaterade våldet och förtrycket. En grund för socialtjänstens arbete är principen om människors lika värde och allas rätt till trygghet, vård och omsorg. De övergripande mål och grundläggande värderingar för socialtjänsten regleras i portalparagrafen 1 kap. 1 § SoL.

I ärenden som rör omyndiga ungdomar som kan misstänkas vara eller bli

utsatta för hedersrelaterat våld är det viktigt att en tidig och noggrann bedömning sker av ungdomens behov av skydd innan kontakt med vårdnadshavare sker. När det gäller hedersrelaterad problematik är ungdomen utsatt för våld eller hot från den egna gruppen och familjen. Socialtjänstens kontakt med vårdnadshavaren kan därför i sig självt utgöra ett hot mot ungdomen. Hur och när kontakten med föräldrarna sker är därför en känslig fråga när det gäller hedersrelaterad problematik och bör hanteras varsamt.

Socialtjänsten har ansvaret för att utreda och tillsätta insatser för den som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Vid dessa ärenden görs ingen förhandsbedömning utan en utredning inleds omedelbart och en skyddsbedömning som kan leda till skydd för den utsatta görs även omedelbart för att skydda den utsatta tills utredningen visar på problemets vidd. Anmälan, utredning, skyddsbedömning och skydd sker under högsta sekretess även internt inom socialkontorets verksamheter.

Skola och förskolas ansvar

Att upptäcka elever som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är en viktig uppgift för skolan. En förutsättning för att skolan ska kunna hjälpa dessa elever är att någon på skolan ser och förstår elevens livssituation, utsatthet och behov. Det är därför nödvändigt att skolans och förskolans personal har en grundkunskap om vad hedersrelaterat våld och förtryck får för konsekvenser för barn och unga och att personalen därigenom blir stärkta i sitt arbete och att göra orosanmälan till socialtjänsten.

I skollagen står det att skolan ska genomsyras av de grundläggande demokratiska värderingarna, vilket betyder att skolan har ett särskilt ansvar att motverka alla former av kränkande behandlingar och att främja jämställdhet mellan könen. Det är rektor som har särskilt ansvar för all verksamhet i skolan. Det gäller såväl undervisning och kontakter med föräldrar. I sitt dagliga arbete och genom utvecklingssamtalen ska läraren/mentorn hålla sig a jour om den enskilda elevens personliga situation.

Skolan och då framförallt gymnasieskolan måste varit särskilt uppmärksam när flickor plötsligt försvinner från skolan och där misstanke är att man förts utomlands med tvång för eventuellt tvångsgifte eller könsstympning. Även pojkar kan tvingas utomlands i uppfostringsyfte. Uppmärksamhet ska också riktas mot syskon och andra släktingar där man misstänker att det utövas kontroll mot flickor. Vid misstanke om detta måste det göras en omedelbar orosanmälan till socialtjänsten.

Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck behöver ske systematiskt och vara en del av skolans och förskolans ansvar när det gäller jämställdhetsuppdraget. För att skolpersonal ska både kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och behandla frågorna i undervisningen behöver de ha kunskaper inom området.

Skolverket ingår även i Länsstyrelsen Östergötlands nationella myndighetsnätverk och har i flera år samarbetat kring bland annat utbildningsinsatser för skolpersonal i syfte att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer såsom till exempel, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning. Skolverket har även tagit fram stödmaterialet; Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter för hur skolans personal kan arbeta med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Vuxenutbildningen och SFI, Svenska för invandrare har också ett viktigt ansvar att ta upp frågan och informera om möjligheten att få stöd och hjälp om en elev skulle vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Information om hedersrelaterat våld och förtryck sker lämpligen inom ramen för samhällsinformationen.

6.2 Region Sörmlands ansvar

Hälso- och sjukvårdens ansvar är att upptäcka och identifiera våld i nära relation. Hela sjukvården kan komma i kontakt med personer som utsatts för våld, exempelvis akutvården, kvinnokliniken, psykiatrin, barnmorskemottagningen och familjeläkarmottagningarna. Detta gäller även hedersrelaterat våld och förtryck. Hälso- och sjukvårdens personal har ansvar för att känna igen, förstå våldet samt informera om möjligheten till stöd hos enskilda kommuner.

Region Sörmland har också program för sjukvårdens arbete med personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck (se samverkanswebben på regionens webbsida). Det har även ett handlingsprogram till stöd vid misstanke om barn som far illa. Gemensamt för dessa är att öka kunskapen och förbättra beredskapen kring de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. En handbok för regional samverkan i Sörmland gällande kvinnlig könsstympning gavs ut 2017.

Hälso- och sjukvården kan vara behjälplig med att dokumentera skador hos våldsutsatta. Personal har även ett ansvar att ställa frågan om våldsutsatthet i anamnesen samt anmäla oro för barn enligt 14 kap. 1 § SoL. Detta gäller även tandvården.

Det förekommer att unga kvinnor söker hjälp för att få ett så kallat "oskualdsintyg" eller för att de känner en oro på grund av press att blöda på bröllopsnatten utifrån myten om mödomshinnan och därför vill genomgå en operation för att konstruera en hinna. Då hälso- och sjukvården under inga omständigheter kan tillmötesgå önskemål gällande intyg eller operation är det viktigt att möta upp kvinnornas oro och bekräfta dem i sina rättigheter.

6.3 Polisens ansvar

Många brott, allt från ofredande till mord, kan vara aktuella. Utöver andra våldsbrott är även äktenskapstvång, vilseledande till tvångsaktenskapsresa och könsstympling brott kopplade till hedersrelaterat våld. Även försök, förberedelse, stämpling samt underlåtenhet att avslöja eller förhindra brott är straffbart, detta gäller även om brotten begås utanför Sveriges gränser. Polisen har också ett ansvar att utreda hedersrelaterat våld och förtryck skyndsamt för att minska risken för repressalier mot den utsatta. Polisen har också ansvar att rapportera oro för barn som far illa enligt 14 kap 1 § SoL samt att informera de som utsatts för möjligheterna till stöd via Socialkontoret i Trosa kommun.

6.4 Åklagarmyndighetens ansvar

Åklagarens ansvar inbegriper att leda polisens brottsutredning, fatta beslut om åtal ska väckas samt att föra talan i domstol. Åklagaren har även ett ansvar att förmedla information gällande utredning samt varför utredning läggs ned samt om möjliga skadeståndsanspråk. Brott relaterade till hedersrelaterat våld och förtryck faller under allmänt åtal.

Ett nytt brott för hedersförtryck har införts i brottsbalken från 1 juni 2022. Den nya brottsbeteckningen innebär en strängare straffskala för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet ska vara fängelse i lägst ett och högst sex år.

6.5 Samordning och samverkan

Länsstyrelsen Östergötland arbetar på uppdrag av regeringen och har ett nationellt kompetensteam som samordnar och stödjer arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inkluderat barnäktenskap, tvångsaktenskap och könsstympling av flickor och kvinnor. Länsstyrelsen Östergötland har också en nationell stödtelefon dit yrkesverksamma och personer som arbetar ideellt kan ringa för råd och konsultation i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK är ett kunskaps- och resurscentrum inom mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK analyserar forskningsbehov, tar fram kunskapssammanställningar, driver metodutveckling och ger utbildningar för kommuner och vården. NCK är kopplat till Uppsala universitet och har ett regeringsuppdrag kring ovanstående.

En lokal samverkansgrupp för att motverka relationsvåld och hedersrelaterat våld och förtryck kopplad till kommunerna i Nyköping, Trosa, Gnesta och Oxelösund träffas fyra gånger per år. I samverkansgruppen ingår socialtjänsten i de olika kommunerna, åklagare, polis, frivård och Region Sörmland. Syftet

med gruppen är att informera varandra om läget i de olika organisationerna gällande ovanstående frågor, skapa nya kontaktytor samt stödja varandra i att ta fram riktlinjer och rutiner.

7. Anmälningsskyldighet

Anmälningsskyldigheten regleras i socialtjänstlagens kapitel 14 1§ och har följande formulering; "Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till barns skydd bör anmäla detta till nämnden".

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvård, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvård eller på socialtjänstens område.

För familjerådgivningen gäller istället det som sägs i tredje stycket:

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldig att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Rutinen i Trosa kommun är att anmäla ärenden till socialkontorets mottagningsgrupp som gör en första skyddsbedömning. Då det finns misstanke om våld går alltid ärendet vidare till en handläggare för utredning och åtgärder. Som nämnts tidigare sker detta under högsta sekretess.

8. Skyldighet att utreda ansökningar om skydd och stöd från personer som inte är bosatta i Trosa kommun

Trosa kommun är skyldig att hantera en ansökan från en enskild oavsett om personen är bosatt i den kommun personen söker i eller inte. Om en person på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan stöd har han eller hon rätt att söka stöd från den kommun som denne önskar flytta till. En sådan ansökan ska av nämnden behandlas som om den sökande var bosatt i Trosa kommun (2a kap 8-9§ SoL).

9. Förebyggande arbete

Samarbete mellan kommunens verksamheter är viktig i det enskilda stödarbetet för de flickor/unga kvinnor och pojkar/unga män som är utsatta för någon form av hedersförtryck. Samverkan över organisationsgränser är en betydelsefull del av det förebyggande arbetet.

Det förebyggande arbetet ska genomsyra all verksamhet i kommunen på följande sätt.

- Vara tydliga och öppna om att Trosa kommun motverkar alla former av förtryck, även hedersförtryck.
- I vår information, kommunikation och undervisning om demokratiska och mänskliga rättigheter behandla och motverka förtryck och brott som sker i hederns namn.
- Aktivt arbeta för att påverka barns- och ungdomars attityder om mänskliga rättigheter, jämställdhet och könsrollsfrågor.
- Ge flickor konkret information om deras rätt att bestämma över sina liv och om samhällets olika former av stöd samt stärka deras självförtroende. Detta gäller även unga mäns rättigheter för att bryta mönster av hedersrelaterat våld och förtryck.
- Delta i det förebyggande arbetet genom samverkan mellan kommunens olika verksamheter, övriga samverkansparter samt eventuella ideella organisationer.

10. Stöd i Trosa kommun

Socialkontoret kan efter skyddsbedömning erbjuda externt skydd oftast på annan ort. Oftast sker detta med hjälp av tvång genom LVU, Lag med särskilda beslut om vård av unga om det gäller barn och unga. Den utsatta kan också få samtalsstöd, ekonomiskt bistånd, juridiskt stöd och hjälp med sekretessmarkering och eventuell skyddad identitet om det är nödvändigt. Om en utredning skulle visa att individen inte är utsatt för hedersrelaterat våld eller förtryck och där det kan handla om konflikter kring leverne eller uppfostran kan familjebehandling eller föräldrastöd komma ifråga.

11. Resultatmål

Vision: Ingen ska utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Delmål: Att alla som arbetar på socialförvaltningen ska ha kunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck. Att personal på förskola, skola och vuxenutbildning är uppmärksamma på barn, unga och vuxna som kan utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Handlingsplanen ska implementeras i organisationen.	Gå igenom handlingsplanen på APT på respektive enhet	Enhetschefer Rektorer	2023
Det ska finnas rutiner inom arbetsgrupperna barn, unga, vuxna samt i öppna insatser rörande att fråga klienter och/eller uppmärksamma och bemöta hedersvåld	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna, frågor ska ställas om det finns något som indikerar på att våld förekommer	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	2023 Kontinuerligt
Det ska finnas tydliga rutiner för orosanmälan till socialtjänsten gällande hedersrelaterat våld och förtryck.	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna	Rektorer	Kontinuerligt
All personal inom Socialförvaltningen ska hålla sig a jour med kunskapsläget, rutinerna samt juridiska förändringar	Vid kompetensbortfall ska det kompenseras genom kompetenshöjning	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	Kontinuerligt
Kompetensen gällande hedersrelaterat våld ska vara hög på Socialkontoret	Alla anställda går Länsstyrelsen Östergötlands utbildningar	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	Kontinuerligt

Delmål: Barn i familjer där hedersrelaterat våld och förtryck förekommer ska särskilt uppmärksammas och erbjudas stöd och hjälp på Socialkontoret

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Barn och ungas behov av skydd och stöd ska bedömas enligt kvalitetssäkrade metoder	Utforma frågor för att synliggöra utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i en förhandsbedömning.	Socialsekreterare som arbetar med barn/Barn, unga, vuxna	2023 Kontinuerligt

	Rutiner ska finnas angående kontakt med eventuell vårdnadshavare.		
Barn och unga ska erbjudas stöd utifrån behov	Socialsekreterare för Barn och unga informerar om möjligheten att få stödinsatser för barnen Socialsekreterare utreder och beslutar om bistånd/åtgärd	Socialsekreterare som arbetar med barn/Barn, unga, vuxna	Kontinuerligt

Delmål: Personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska få ett gott bemötande av kompetent personal och erbjudas ett samlat stöd och skydd utifrån sina behov.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Utsatta för hedersvåld erbjuds akut adekvat skydd utifrån deras våldsutsatthet	Genomföra riskbedömning, vid behov ska adekvat skydd erbjudas	Vuxenhandläggare, ekonomiskt bistånd om det är aktuellt med ekonomiskt bistånd	Kontinuerligt

Delmål: Socialtjänstens insatser för utsatta för hedersrelaterat våld ska följas upp.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Insatser ska följas upp inom ramen för ledningssystemet för kvalitet	Systematisk uppföljning	Enhetschef i samarbete med verksamhetsutvecklare	2023

Medborgare i Trosa kommun ska veta att de kan vända sig till socialförvaltningen för att få hjälp om de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Socialkontorets verksamhet ska etableras och vara en välkänd verksamhet för	Information ska finnas på offentliga platser på webben, vara lättillgänglig,	Verksamhetsutvecklare i samarbete med enhetschefer	2023

kommunens medborgare.	lättläst och översatt till flera språk		
-----------------------	--	--	--

Övrigt:

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Upprätthålla samverkan med andra förvaltningar, myndigheter och frivilligorganisationer	Frågan om hedersrelaterat våld och förtryck tas upp i ordinarie samverkansgrupper	Enhetschef och ansvarig handläggare	Kontinuerligt
Öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck i Humanistiska nämnden	Information till Humanistiska nämnden	Verksamhetsutvecklare i samarbete med ansvarig handläggare	2023 Kontinuerligt